

MƏNİM UŞAQ SEVGİM — NAXIŞKARLIQ...

nə yaxşı ki, çağdaş şəhər memarlığımızda milli naxışlara üstünlük verilir...

2014-cü ilin payızında Bakıda sərgi komplekslərinin birində uşaq və yeniyetmələrin ornament, naxışkarlıq əsərləri göstərildi. Çox təəssüf ki, həmin sərgi çox çəkmədi. Ona görə sənət həvəskarlarının bir çoxu o sərgini görə bilmədi. Amma, hər halda bu sərgi qısa müddət ərzində əks-səda yaratmış oldu. Onu da deyək ki, bizim tariximizdə naxışkarlıq sənəti özünə layiq bir yer tutub və həmişə də mühüm əhəmiyyət daşıyıb. Müasir dövrümüzdə də bu sahə gərəkli və daima tələbdə olandır. Naxışkarlığın kasadlığı əvvəlcə özünü memarlıqda göstərdi. Sonra başqa sahələrə keçmiş oldu. Yeni bu çatışmazlıq təkcə memarlığımızda deyil, digər incəsənət sahələrində – yüngül sənayedə, metal işləmədə özünü daha qabarıq şəkildə biruzə verdi. Respublikanın bir çox guşələrini görməyə tələsən qonaqlar, eləcə bura gələn turistlər də bəzən kasad inşaat mənzərəsi qarşısında heyfslənməkdən özgə çarə görmürdülər.

Ötən əyyamlarda məxsusi, indiki anlamda sənət məktəbləri olmayan Azərbaycanda ayrı-ayrı sənətkarlıq həvəsi olan uşaqlara öz peşəsini, daha doğrusu naxışkarlığın sirlərini öyrədirdilər. Uşaqlar naxışları daha tez qavrayır, çətin naxışların sirlərinə yetişməyə can atırdılar. Bu prosesdə hər bir usta, bu sahədə təcrübəsi olan hər bir müəllim yeniyetmələrin hazırlığı, marağı və əsasən hər bir şagirdin yaşını, mənimsəmə qabiliyyətini, gələcəyə baxışını nəzərə alaraq, mütləq yüksək səviyyəli usta yetişdirməyi qarşısına məqsəd qoyurdu. Ona görə indii bir çox muzeylərdə baxıb – görə bildiyimiz naxışkar ustanın adının yanında onun ustadının da adını oxuya bilərik. Xoşbəxtlikdən belə ustad və şeyird gələnləri tamamilə unudulmayıb, indinin özündə də yaşamaqdadır. Lakin hər sahədə böyük uğurlarla yanaşı bu sahədə kəsirlərimiz də az deyil. Təsdiq üçün 1941-ci ildən əvvəli, müharibədən sonrakı vəziyyətlə ötəri də olsa müqayisə etsək, mənəcə çox şey belli olar. İlk qənaət bundan ibarətdir ki, başqa sənət sahələri ilə yanaşı

naxışkarlığı da yaddan çıxarmaq lazım deyil, bunu ardıcıl surətdə aşılamaq, yada salmaq, təzələmək gərəkdir.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Memarlıq və İncəsənət İnstitutu milli naxışkarlığın öyrənilməsini

və təbliğini həmişə diqqətdə saxlayır, qayğını əsirgəmir. Bu qəbildən memarlığa dekorativ və tətbiqi sənət nümunələrinə həsr olunmuş bir çox albomlar çap üzü görübdür. Bu sahədə kitab, elmi iş yazan müəlliflər respublikamızın ərazisini demək olar ki, qarış-qarış gəzməmiş, ayrı-ayrı bölgələrə xüsusi nəşrlər həsr etmişlər. Onu deyə bilərəm ki, belə kadrları hazırlayarkən, onlara ornament və naxışlarla yanaşı, bizim el və əl sənətlərinə dair başqa bilgiləri də öyrənməyi lazım bilirəm. Çox uzağa yox, uşaqlığıma qayıdaraq deyə bilərəm ki, hələ birinci sinifdə oxuyanda müəllimlər, o cümlədən mənim də sinif müəlliməm bizə tapşırırdı ki, dəftərin hər səhifəsində, yeni tapşırıqların sonunda hərəməz bir naxış çəkək. İlk günlərdə bu tapşırığı hamı kimi mən də çətin yerinə yetirirdim. Bu işdə köməyimə özü müəllimə olan anam gəlirdi. Altıncı sinifdən başlayaraq, uşaqların yaradıcılıq evinə – «əl işləri dərneyi» nə getdim. Naxışlı tikmələri birər-birər öyrəndim, qısa müddətdən sonra ikinci dərneyə yazıldım – rəssamlığı öyrənməyə

başladım. Orada həmyaşlarımı – Tahir Salahovu, Toğrul Nərimanbəyovu gördüm (müəllimimiz Kamil Xanlarov idi). İndi düşünürəm ki, bədii hazırlığın hər bir kəsin həyatında rolu çox böyükdür... Odu ki, belə dərnəklərin indi də fəaliyyət göstərməyinə sevinirəm. Nə gözəl ki, orda uşaqlar naxışkarlığı da səbrlə öyrənirlər. Amma təxmin edirəm ki, bu sahədə dərsliklər hələ azdır, ya da yox dərəcəsindədir. Belə çatışmazlığın öhdəsindən gəlməyin özü çox vacibdir. Məncə, hər ilin axırında belə dərnəklərin sərgisi təşkil olunmalı, həmin sərgilərdə albom və kitabların təqdimatı da keçirilməlidir. Belə tədbirlərin təkmilləşməsi üçün müsəmirələr də vacibdir. Sözümlə canı budur ki, əl işlərinə dair xüsusi tədbirlərə həmişə ehtiyac duyulur.

Tarixcə qədim olan naxışkarlıq sənətinin uşaq və gənclər arasında təbliği, onların aşılamaq və ən nəhayət sevdirmək zəruridir. Ara-sıra seyrək keçirilən tədbirlərin səmərəsinə belə bağlamaq olmaz. Bu işi soyutmaq məsləhət deyil.

Ölkəmizdə xeyli muzeylər açılıb. İçərişəhərdə yerini çox tez-tez dəyişdirən bir idarə də var – «Azərbaycan ərazisində yerləşən abidələrin mühafizəsi və bərpası üçün çalışan Elmi-istehsalat emalatxanası». Bu, son dərəcə əhəmiyyətli olan elmi, həm də istehsalat müəssisəsidir. Burda qeyri işlərlə yanaşı abidələrin üzünə və daxili divarların

üzərindəki bütün naxış və təsvir parçalarını iri ölçülərdə kağız üzərinə köçürürlər. Baş rəssamın, mühəndisin məsləhəti ilə xırda ünsürlərin bərpa tərzı və materialın özü də göstərilir. Bugünkü tariximizə qədər belə abidələrin sayını artıq dilə gətirmək belə çətindir. Xüsusən işlər bitəndən sonra rəflərə, dolablara yığılır. Məhz son mərhələ yetişməmiş sərgi təşkilatlarımız onların surətini özlərinin arxivinə götürüb, lazımi sərgi və elmi əsərlərdə, albomlarda əks etdirməlidir. Nəşriyyatlarsa son mərhələni bitirib, rəsmləri kitab səhifələrində dərc etdirsə işin xeyrinədir. Deyilənlərə onu da əlavə eləyəm ki, adını çəkdiyimiz emalatxananın özünün böyük binası, ayrıca sərgi salonu yoxdur. Olsaydı,

özü sərgiləyib, eksponatları tez-tez dəyişər və zənginləşdirərdi. Əfsus ki, yeri də çox dardır. Təzə binanın tikilməyi vacibdir. Bunun üçün gün-gündən gözəlləşən Bakımızda daha geniş imkanlar açılıb.

Hər halda, illərlə bu işə can yandırmış, ömrünü memarlığa həsr etmiş, naxışkarlıq nümunələrini öyrənən bir mütəxəssis kimi naxışkarlıqdan indiki tikintilərdə daha sıx-sıx istifadə etməyi məsləhət bilərdim... Bu müasir memarlığın xeyrinədir.

Nərgiz Saleh

Azərbaycanın Əməkdar memarı

